MH 1736/2018/02.00.01

17.10.2018

Eduskunnan asunto- ja ympäristöjaosto 19. lokakuuta 2018

Asia: Valtion talousarvio vuodelle 2019, mom. 35.10.52 saimaannorpan suojelun väliaikainen rahoitusvaje

Tero Sipilä
Ylitarkastaja
Metsähallitus, Luontopalvelut

SAIMAANNORPAN SUOJELUN RAHOITUSVAJE METSÄHALLITUKSEN LUONTOPALVELUISSA

Ensi vuonna saimaannorpan suojelutyö on mittavasti vaikeutumassa. Viimeiset viisi vuotta olemme saaneet n. 75 % toimintarahoista EU:n LIFE-rahastosta. Nyt Saimaannorppa-LIFE -hankkeen päättyminen uhkaa tuloksellisen suojelutyön jatkuvuutta. **Olemme arvioineet rahoituksen lisätarpeeksi vuodeksi 2019 noin 130 000 - 150 000 tuhatta euroa, riippuen ostettavan kelirikkoaluksen lopullisesta hinnasta**. Tuhoutuneen kelirikkoaluksen tilalle joudutaan ostamaan uusi, koska niitä ei saa vuokrattua kelirikkoaikaan. Esitämme eduskunnan antavan valtion budjetin kautta 100 000 € lisärahoituksen vuodelle 2019. Loput vajeesta haetaan hätäapurahoituksena yksityisiltä luonnonsuojelusäätiöiltä (mm. Nestorisäätiö ja Tuuliaisen säätiö). Tavoittelemme EU-rahoitteista LIFE-jatkohanketta, mutta läpi mennessään se käynnistyy aikaisintaan syksyllä 2019. Olisi suotavaa, *että eduskunta lisää 100 000 euroa saimaannorpan suojeluun* ***momentille 35.10.52***.

Metsähallituksen roolina saimaannorpan suojelussa on tuottaa perustiedot kannan tilasta ja kehityksestä sekä organisoida keskeisiä suojelutoimia

Perustietojen avulla voidaan arvioida kannan kehittymisen lisäksi sen suojelutoimien onnistumista ja mitoitusta. Seurantatieto on apuna myös uusia suojelutoimia kehitettäessä, esim. apukinokset ja keinopesät sekä norppaturvalliset kalastustavat.

Saimaannorppakanta on neljänkymmen vuoden pitkäjännitteisellä työllä saatu hitaasti kasvamaan sukupuuton partaalta, n. 140 norpasta nykyiseen lähes 400 norpan kantaan. Viimeisessä uhanlaisuusarvioinnissa saimaannorppa luokiteltiin erittäin uhanlaiseksi (EN), kun aiemmi luokitus oli kriittisesti uhanlainen (CR).

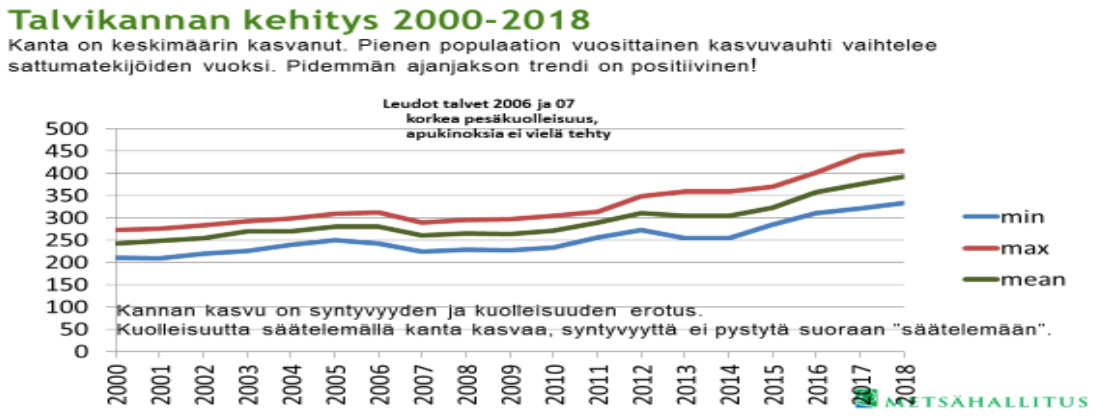

MH 1736/2018/02.00.01

17.10.2018

Saimaannorppakannan keskeiset uhkatekijät ovat kalanpyydyskuolleisuus, ilmaston lämpeneminen ja kannan pienuus ja hajanaisuus (sattumatekijät) sekä lisääntymisen häiriintyminen. Niin kutsuttuina väijyvinä tai osin selvittämättöminä uhkatekijöinä ovat ympäristömyrkyt ja geneettisen muuntelun suppeus. Suojelutoimin on pystytty merkittävästi vähentämään saimaannorppakannan uhkatekijöiden vaikutuksia.

Keskeinen jatkuva suojelutoimi on ollut kalanpyydyskuolleisuuden rajoittaminen etenkin keväisin kuuttien vieroitusaikaan. Suojelutoimen laajuus ja sisältö päätetään viiden vuoden välein valtioneuvoston antamalla asetuksella. Lisäksi aikuisiakin norppia tappavat raskaat kalanpyyntimuodot (mm. vahvalankaiset verkot, kalatäkyiset pitkäsiimat ja nielurajoittamattomat isorysät) ovat olleet saimaannorpan esiintymisalueella kiellettyjä jo lähes 20 vuoden ajan. Nykyinen valtioneuvoston asetus (259/2016) kalastuksen rajoittamisesta Saimaalla on voimassa huhtikuun puoliväliin vuoteen 2021. Asetuskausittain suojeltua pinta-alaa on laajennettu ja pyydystyyppirajoituksia lievennetty. Viimeisellä asetuskaudella sallittiin mm. muikkuverkot sekä ammattikalastajien kanssa kehitetty norppaturvallinen suomukalarysä, joka tehostaa ammattikalastusta ja samalla oletettavasti vähentää ammattimaisen verkkokalastuksen määrää.

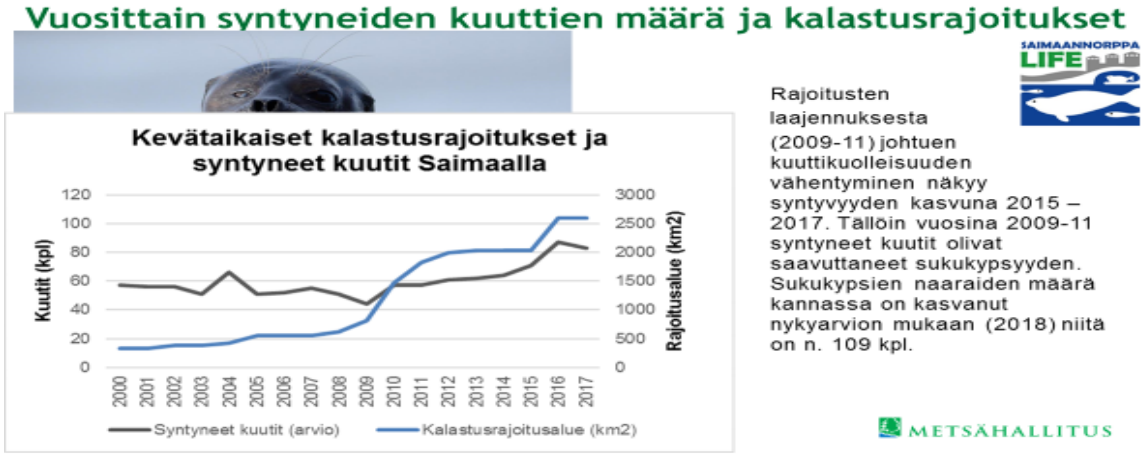

Saimaannorppien pesälaskennalla saadaan vuosittain arvioitua kannan koko pesimä alueittain. Samalla saadaan laskettua syntyneiden kuuttien määrä ja tarkkaa tietoa pesien sijainnista sekä mahdollisista elinalueiden muutoksista. Tulokset yhdessä pesäsukellusten kanssa kertovat myös lisääntymisen onnistumisesta ja mm. ilmaston muutoksen ja häiriön vaikutuksesta lisääntymiseen. Pesälaskentahavaintojen perusteella kehitettiin mm. apukinokset suojelutoimeksi. Pesätietoja käytetään myös Saimaan rantojen käytön suunnitellussa, mm. kaavoituksessa. Nytkin Saimaalla laaditaan yhtä laajaa rantayleiskaavaa ja uusitaan tai tarkennetaan useampaa noin 20 vuotta vanhaa rantayleiskaavaa.

Pesälaskentaan osallistuu vuosittain yli sata vapaaehtoista, joiden opastuksesta, koulutuksesta, vakuutuksista ja työturvallisuudesta Metsähallitus vastaa. Kelirikkoaikaan tehtävä työ edellyttää erikoisvarusteita mm. pelastuspukuja ja kelirikkokalustoa. Monella alueella hiihtäminen kevätjäillä on liian riskialtista. Jokaiselle vapaaehtoiselle tarjotaan käyttöön yli 1 000 € maksava pelastuspuku. Vapaaehtoisten pesälaskijoiden käytössä on nyt yli 70 pelastuspukua, joita kierrätetään laskijoilla. Puvun käyttöikä on noin 5-7 vuotta, ja niitä joudutaan ajoittain uusimaan ja huoltamaan. Viime kevättalven laskennassa yksi kelirikkoalus tuhoutui käyttökelvottomaksi, joten ensi kevätkauden laskentoja varten tavoitteemme on hankkia uusi kelirikkoalus.

Metsähallitus
PL 94 (Ratatie 11)
FI-01301 Vantaa, Suomi Finland

Tel. 0206 39 4000
www.metsa.fi
Y-tunnus / Business ID: 0116726-7

MH 1736/2018/02.00.01

17.10.2018

Ilmaston lämpenemisestä johtuvan pesäkinosten puutteen vuoksi Saimaalle on vuodesta 2014 lähtien jouduttu tekemään apukinoksia takaamaan synnytyspesien kaivaminen emoille. Viime talvena kolattiin 286 apukinosta ja viimeisen viiden vuoden aikana on tehty 1086 apukinosta.

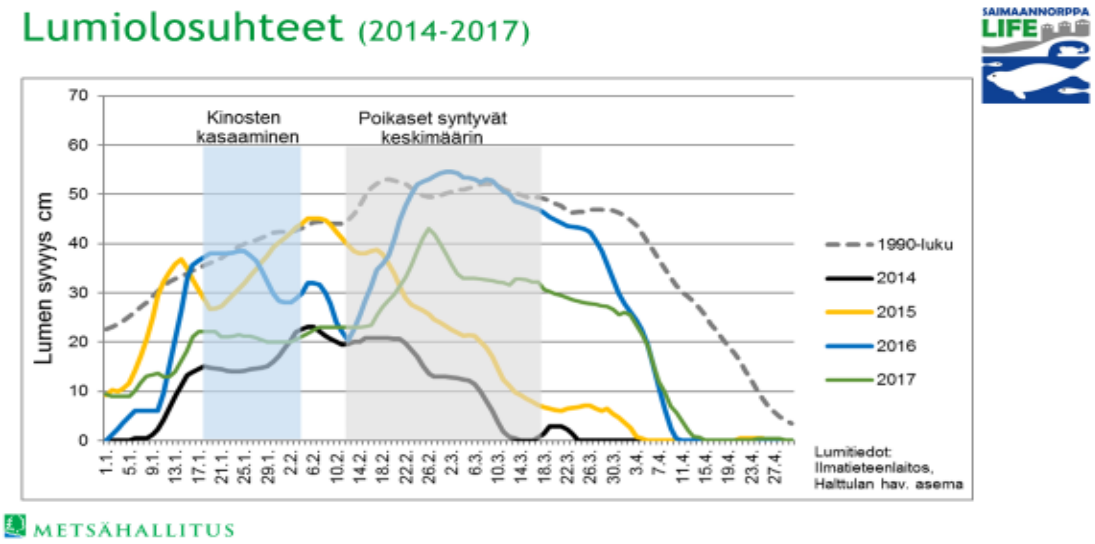

Normaaleina tai hyvinä lumitalvina alle 10 % kuuteista kuolee imetysaikana, ilman apukinoksia avojäälle syntyneistä n. 30 %, ja apukinoksissa syntyneistä n. 14 %. **Apukinokset yhdessä kalastusrajoitusten kanssa ovat viime vuosina mahdollistaneet saimaannorppakannan hitaan kasvun**. Laskennallisesti ilman apukinoksia 80 syntyneestä kuutista noin 24 menehtyisi imetysaikana, apukinoksia tehdessä vastaava luku on noin 11. Erotus vastaa noin puolta viimeaikaisesta vuosittaisesta kannan keskimääräisestä kasvusta.

Viime vuosina on myös kehitetty erilaisia keinopesiä, joista kahteen on jo poikanen syntynyt. Keinopesä on ns. viimeinen vaihtoehto, jos lumettomuus pahenee ja kinostaminen lähes loppuu ilmaston lämmetessä. Tässä kehitystyössä on ollut mukana kahden yksityisen yrityksen asiantuntijoita (ELOMATIC ja Poranen).

Metsähallitus
PL 94 (Ratatie 11)
FI-01301 Vantaa, Suomi Finland

Tel. 0206 39 4000
www.metsa.fi
Y-tunnus / Business ID: 0116726-7

MH 1736/2018/02.00.01

17.10.2018

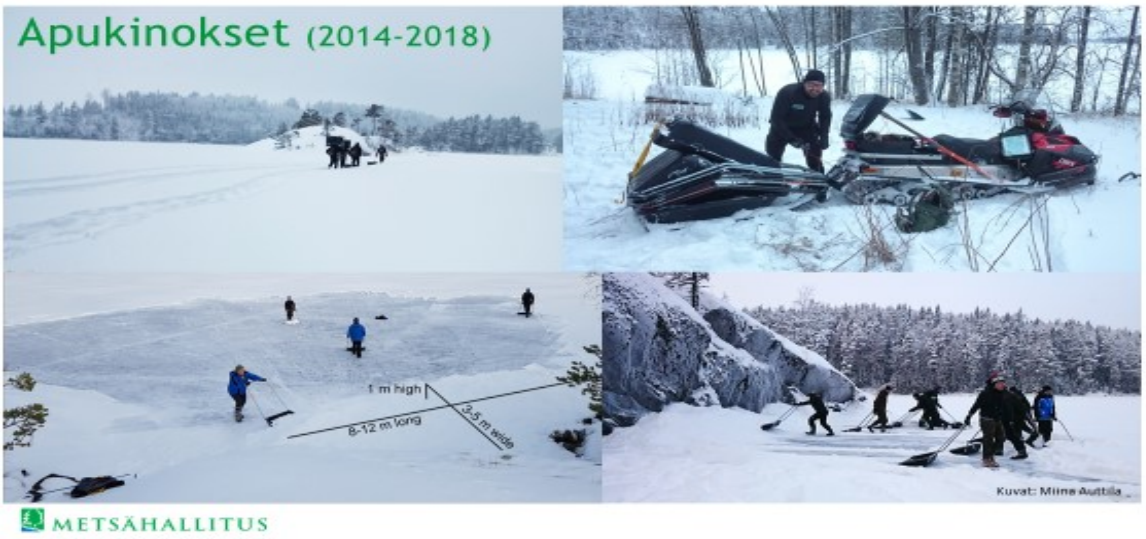

KEINOPESÄT KOKEILUSSA MUKANA OLLEET VERSIOT TURVELEVYLLÄ KATETTU MUOVIRUNKO JA JÄRVIRUOKO

Pesälaskennan vaikeutuessa lumen puutteen ja heikkojen kevätjäiden vuoksi epävarmoja kuuttien syntymiä on varmennettu jäiden lähdön jälkeen nk. istukkasukelluksin. Pesälaskijan merkitsemä epävarma synnytys saadaan todennettua, kun jäiden sulamisen jälkeen käydään tarkistamassa löytyykö paikalta istukka. Pesäsukellukset tarkentavat syntyneiden kuuttien määrän lisäksi myös synnytyskuolleisuuden määrää, koska joskus niissä havaitaan kuollut villakarvainen kuutti.

Metsähallitus
PL 94 (Ratatie 11)
FI-01301 Vantaa, Suomi Finland

Tel. 0206 39 4000
www.metsa.fi
Y-tunnus / Business ID: 0116726-7

MH 1736/2018/02.00.01

17.10.2018

Metsähallitus on valvonut keväisiä verkkokalastuksen rajoitusalueita yhdessä osakaskuntien kanssa. Työhön on palkattu touko- ja kesäkuuksi kaksi kalastuksenvalvojan koulutuksen saanutta luontovalvojaa. Lisäksi Metsähallituksen erätarkastaja ja osin paikallinen poliisi osallistuvat valvontaa. Osakaskunnat ovat olleet erittäin tyytyväisiä yhteistyöhön, usein ulkopuolinen valvoja koetaan puolueettomaksi tahoksi. Valvojat myös opastavat osakuntien valvojia ja ovat paikallisia yhteyshenkilöitä, joihin on ns. matala kynnys ottaa yhteyttä. Merkityksellistä valvontaa on yhteistyössä tiedottaminen ja kertominen, vaikka joka kevät ei jokaisen osakaskunnan vesille ehditäkään.

Saimaannorppien tunnistaminen valokuvista on kehitteillä oleva kannan seurantamenetelmä, jolla voidaan arvioida avovesiaikainen kannan koko vesistönosittain. Menetelmää ovat kehittäneet Itä-Suomen yliopisto (UEF), WWF, Metsähallitus ja Lappeenrannan teknillinen yliopisto (LUT). Hidasta menetelmän kehitystä ja norppien kuvapankin keräämistä jatketaan voimavarojen mukaan.

Luonnonsuojelulain mukaisesti jokainen havaittu saimaannorpan ruho kerätään talteen ja hävitetään asianmukaisesti. Samalla saadaan tärkeä tieto mm. kuolinsyistä ja norppien elinkaaresta. Kuolleisuuden seuranta kertoo mm. pesä- ja kalastuskuolleisuuden määrästä ja laadusta sekä kuolleiden iästä. **Nykyisin noin 25 % syntyneistä kuuteista selviää 5-6 vuoden sukukypsyysikään, mikä mahdollistaa hitaan kannan kasvun.** Tämä kertoo myös mm. kalastusrajoitusten ja apukinostyön onnistumisesta. Ruhojen keräämisen yhteydessä saadaan myös näytteitä kudospankkiin, esim. tutkimuslaitosten erilaisiin ympäristömyrkky- ja DNA-selvityksiin. Paikalliset asukkaat löytävät pääosin kuolleet norpat ja ilmoittavat niistä Metsähallitukselle. Toisinaan esim. synnytyskuolleen tai kalanpyydykseen hukkuneen norpan tuo vapaaehtoinen tai asiakas itse meille.

Metsähallitus
PL 94 (Ratatie 11)
FI-01301 Vantaa, Suomi Finland

Tel. 0206 39 4000
www.metsa.fi
Y-tunnus / Business ID: 0116726-7

MH 1736/2018/02.00.01

17.10.2018

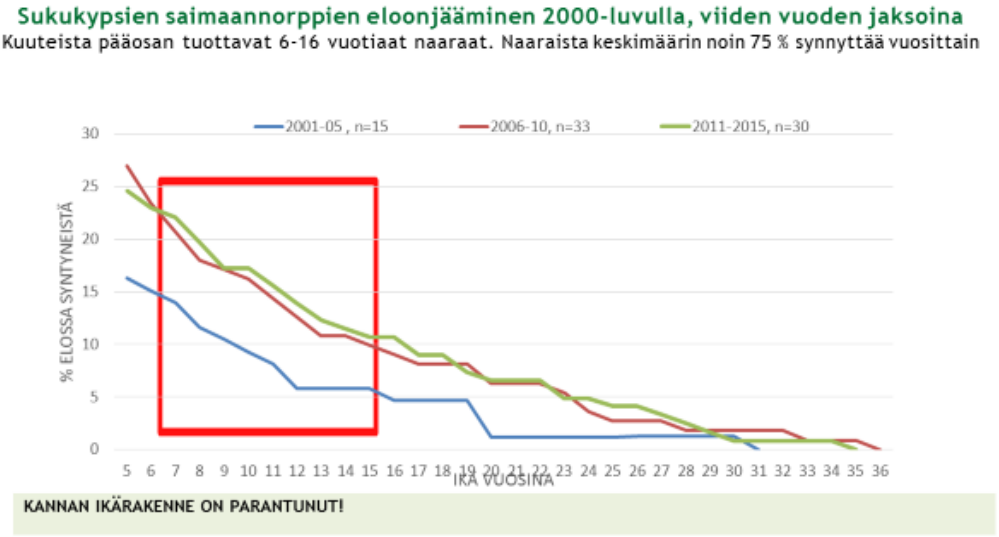

Kaikkeen saimaannorpan kannan seurantaan ja suojeluun liittyy mukaan vahva vapaaehtoisten panos

Keskeistä saimaannorppakannan suojelussa on ollut laaja vapaaehtoistyöntekijöiden joukko kannan seuranta- ja suojelutoimissa. Tänä vuonna päättynyt EU:n LIFE-rahoitus tarjosi tämän työn laajentamiseen hyvän mahdollisuuden. Mukana on ollut yli 300 vapaaehtoista, joiden työpanos vastaa vuosittain useaa henkilötyövuotta. Vapaaehtoistyö tuo norppakannan seurannan ja suojelun lähelle paikallisia ihmisiä. Esimerkiksi osakuntien jäsenten ja mökkiläisten on helpompi tiedostaa kevätkalastusrajoituksen merkitys, kun ovat itse tekemässä apukinoksia, havainnoimassa pesälaskennassa kuutin syntymäpesää (ja muita alueen pesiviä norppia) sekä seuraamassa norppien karvanvaihtoa.

Vapaaehtoiset ovat voimavara, mutta myös työllistävät runsaasti taustalla toimijoita, organisaattoreita. Pelkkä säännöllinen yhteydenpito ja yksittäiset keskustelut vievät runsaasti työaikaa. Jokainen vapaaehtoinen koulutetaan, hänelle annetaan ns. pesälaskentakortti, joka on lupa käydä laskennan puitteissa norpan pesällä, ja jopa työn takia nousta maihin pesimäluodolle, jolla on talviliikkumiskielto. Kaikki tarvittava materiaali, kartat, kaavakkeet, pelastuspuvut, vesitiiviit kännykkäpussit, osin myös sukset tai potkukelkat yms. toimitetaan heille. Lopulta kerätään kaikki havaintolomakkeet, matkalaskut yms. ja hoidetaan niihin liittyvät hallinnolliset ja analyysityöt. **Vapaaehtoistyö on osallistamista, joka tarkoittaa palvelua (työtä).** Vapaaehtoistyö on suoraa ja jatkuvaa keskustelua paikallisten kanssa, keskeinen osa saimaannorppakannan seurantaa ja suojelua.

Saimaannorppa on keskeinen osa Saimaan imagoa, norppatietoutta hyödynnetään myös matkailussa. Nykyisin järjestetään jo norppasafareja, joilla tutustutaan norpan elinalueisiin ja norppiin. Nykyisin on mahdollisuus nähdä norppa uimassa veneen vieressä tai lepäämässä kivellä. Matkailuyritykset myös mielellään kertovat viimeisintä norppatietoutta.

Metsähallitus
PL 94 (Ratatie 11)
FI-01301 Vantaa, Suomi Finland

Tel. 0206 39 4000
www.metsa.fi
Y-tunnus / Business ID: 0116726-7

MH 1736/2018/02.00.01

17.10.2018

ARVIO VUODEN 2019 RAHOITUSVAJEESTA SAIMAANNORPAN SUOJELUSSA

Kululaji	Pesälaskenta	Apukinokset ja keinopesät	Pesäsukellukset	Valvonta	Yhteensä
Vapaaehtoisten matkakorvaukset	4000	8000			12000
Kausimääräaikaisten palkkakulut	9000	16000	3000	9500	37500
Kausimääräaikaisten matkakulut	3000	4000	500	2000	9500
Kalusto- ja polttoainekulut	3000	3000	3000	4000	13000
Pelastuspuvut ym. tarvikkeet vapaaehtoisille	6000				6000
Kelirikkoalus	50000 -70000				50000 -70000
Yhteensä	75000 – 95000	31000	6500	15500	128 000- 148000

Metsähallitus
PL 94 (Ratatie 11)
FI-01301 Vantaa, Suomi Finland

Tel. 0206 39 4000
www.metsa.fi
Y-tunnus / Business ID: 0116726-7